

29. nóvember 2001

Erú skattkerfisbreytingarnar þensluhvetjandi?

Þessa dagana eru til meðferðar á Alþingi einhverjar umfangsmestu aðgerðir í skattamálum sem um getur hér á landi. Aðgerðirnar miða að því að gera skattalegt umhverfi íslensks atvinnulífs með því hagstæðasta sem gerist, stuðla að auknum þjóðhagslegum sparnaði og renna traustari stoðum undir hagvöxt og batnandi lífskjör í framtíðinni.

Þessum tillögum hefur almennt verið mjög vel tekið m.a. af samtökum atvinnulífsins þrátt fyrir að í þeim felist einnig nokkur hækkun tryggjagjalds. Hins vegar virðist gæta nokkurs misskilnings hvað varðar hagrænt eðli og áhrif aðgerðanna sem nauðsynlegt er að leiðrétta.

Í fyrsta lagi er því haldið fram að hér sé um eftirspurnarhvetjandi aðgerðir að ræða sem orki tvímælis við núverandi aðstæður þar sem enn séu ekki komin fram ótvíræð merki um minnkandi eftirspurn í hagkerfinu. Þetta kemur m.a. fram í umsögn frá Seðlabanka Íslands. Ráðuneytið er ekki sammála þessari skoðun. Megininntak skattkerfisbreytinganna er að bregðast við ákveðnum brestum í innra skipulagi hagkerfisins, ekki síst hvað varðar skattlagningu atvinnulífsins. Undirbúningur aðgerðanna hefur staðið yfir um allan gætt og megináherslan hefur verið lögð á að styrkja framboðshlið hagkerfisins, ekki eftirspurnarhliðina. Á lokastigi undirbúningsins var hins vegar ákveðið að flyta gildistöku breytinganna og láta þær koma til framkvæmda í einum áfanga í stað 2-3ja m.a. í því skyni að vinna gegn fyrirsjáanlegri niðursveiflu í efnahagslífinu. Þessi ákvörðun breytir engu um eðli aðgerðanna sem áfram miða að því að styrkja framboðshlið hagkerfisins.

Í öðru lagi hefur því verið haldið fram að breytingarnar geti veikt stöðu ríkissjóðs og stuðlað að auknum viðskiptahalla sem aftur muni setja aukinn þrýsting á stjórn peningamála og jafnvel leiða til vaxtahækkunar. Þessi gagnrýni er heldur ekki réttmæt. Að mati fjármálaráðuneytisins er ekki vafi á því að aðgerðirnar munu verða til þess að styrkja stöðu atvinnulífsins og auka verðmætasköpun í hagkerfinu. Þetta mun aftur leiða til aukinna umsvifa í efnahagslífinu og skila sér í auknum skatttekjum ríkissjóðs þegar upp er staðið. Auk þess er rétt að hafa í huga að megináhrif aðgerðanna á afkomu ríkissjóðs munu fyrst koma fram á árinu 2003. Þar sem undirbúningur fjárlagagæðar fyrir árið 2003 er enn ekki hafinn er varla tímabært að fella dóm um stöðu ríkissjóðs á því ári.

Í þriðja lagi hefur því verið haldið fram að ekki sé ástæða til að lækka skatta af íslenskum fyrirtækjum þar sem skattlagning þeirra sé þegar með því lægsta sem þekktist. Þetta er grundvallarmisskilningur. Hér nægir ekki að horfa til tekjuskattshlutfallsins eins og sér heldur þarf að taka tillit til annarra atriða, svo sem afskrifta o.fl. Ennfremur þarf að horfa til þess að Ísland er eitt þriggja OECD-ríkja þar sem lagðir eru eignarskattar á fyrirtæki. Sama gildir um stimpilgjald. Ennfremur er einkavæðing ríkisfyrirtækja komin skemur á veg hér en víða annars staðar sem veldur því að mörg af stærstu og öflugustu fyrirtækjum landsins greiða ekki tekjuskatt heldur arð í ríkissjóð. Loks má nefna að afkoma í atvinnurekstri og hagnaður íslenskra fyrirtækja hefur verið mun lakari en gengur og gerist víða erlendis. Þegar öll þessi atriði eru tekin saman fæst sú niðurstaða að skattlagning fyrirtækja hér á landi sé fjarri því að vera eins hagstæð og ætla mætti með því að horfa eingöngu á tekjuskattshlutfallið.

Skýrsla um þróun lífeysismála

Dreifing hefur verið á Alþingi skýrsla fjármálaráðherra um [þróun lífeysismála](#) frá 1998 til 2001 sem tekin er saman í samræmi við bráðabirgðaákvæði [nr. 11. við lífeysislögin, nr. 129/1997](#). Þar er gerð almenn grein fyrir þróun lífeysismála frá gildistöku laganna með megináherslu á mismunandi réttindakerfi lífeysissjóðanna og möguleika sjóðfélaga á að samþætta lífeysiréttindi sín í samtryggingu og séreign. Í niðurlagi skýrslunnar kemur fram að það markmið laganna að auka möguleika sjóðfélaga á að mynda

lágmarkstryggingarvernd sína með samþættingu séreignar og samtryggingar hafi ekki náðst með þeim hætti sem að var stefnt. Hins vegar sýna eftirfarandi tölur að hlutur lífeysissparnaðar í heildarsamsetningu lífeysiréttinda hefur vaxið hraðan en lífeysiréttindi í samtryggingu.

Í skýrslunni er gerð grein fyrir þróun lífeysissparnaðar frá gildistöku laganna. Alls buðu 60 aðilar upp á samninga um lífeysissparnað í árslok 2000, 26 lífeysissjóðir, 3 bankar, 24 sparissjóðir, 5 verðbréfafyrirtæki og 2 lífrýggingafélög. Innstæða á reikningum fyrir lífeysissparnað var um 3,9 milljarðar kr. í árslok 2000 á móti 1,6 milljörðum kr. í lok árs 1999 og hafði því vaxið um 144% á milli ára. Á sama tíma óx hrein eign lífeysissjóða og annarra vörsluáðila lífeysissparnaðar um u.þ.b. 10% eða úr 518 milljörðum í 568 milljarða. Hrein eign til greiðslu lífeysissparnaðar var 0,30% af hreinni eign lífeysiskerfisins í árslok 1999 en hafði vaxið í um 0,68% í árslok 2000. Þegar lífeysiréttindi í formi lífeysissparnaðar eru metin sem hlutfall af eignum almenna lífeysiskerfisins ber að hafa í huga að eignir almenna lífeysiskerfisins hafa byggst upp á rúmum þremur áratugum en samningar um lífeysissparnað hafa einungis verið í boði frá ársbyrjun 1999.

Alls töldu um 32.500 framteljendur fram greiðslur til lífeysissparnaðar árið 1999, samtals um kr. 1,4 milljarðar, en heildarfjöldi framteljanda var þá um 217 þúsund einstaklingar. Árið 2000 töldu hins vegar um 46.800 einstaklingar fram greiðslur til lífeysissparnaðar, samtals um kr. 2,5 milljarða, en þá varð heildarfjöldi framteljanda um 221 þúsund einstaklingar. Fjöldi þeirra sem töldu fram greiðslur í lífeysissparnað óx þannig um tæp 45% á milli ára og fjárhæð greidd til lífeysissparnaðar hækkaði um tæp 79%. Iðgjöld til lífeysissparnaðar sem hlutfall af heildariðgjöldum til lífeysissjóða var um 3,2% árið 1999 en hækkaði í 5,1% árið 2000.

Það er því niðurstaða fjármálaráðherra að mikil og stöðugt vaxandi þátttaka í lífeysissparnaði stúðli með virkum hætti að því að almenningur myndi nú hluta af lífeysiréttindum sínum í séreign þrátt fyrir að lágmarkstryggingin sé almennt í formi samtryggingar.

Tvísköttunarsamningur við Möltu

Dagana 21.-23. nóvember sl. hittust samninganefndir Íslands og Möltu til að ljúka gerð tvísköttunarsamnings milli landanna. Samningurinn býður nú undirritun og fullgildingar íslenskra og málteskra stjórnvalda. Á Möltu eru ekki lagðir á eignarskattar og því nær samningurinn eingöngu til tekjuskatta.

Helstu efnisatriði samningsins eru að afdráttarskattur af arði greiddum frá íslensku félagi til Möltu er 5% ef móttakandi arðsins á 10% af hlutfélagins en 15% í öllum öðrum tilvikum. Afdráttarskattur af arði greiddum af félagi á Möltu til Íslands verður aldrei meiri en sem nemur tekjuskattinum á hagnað félagsins sem er 35% en Malta hefur ekki sérstakan afdráttarskatt af arði sem greiddur er úr landi. Þá er samningsríkjunum heimilt að halda eftir 5% afdráttarskatti af þóknunum greiddum til móttakanda í hinu samningsríkinu.

Stefna Íslands varðandi skattlagningu lífeysis er sú að lífeysri skuli skattleggja í heimilisfestisríki. Á Möltu koma allar eftirlaunagreiðslur úr almannatryggingakerfinu en þar eru engir lífeysissjóðir starfandi. Möltubúar vildu halda skattlagningarrétti á þessum greiðslum til þess að tryggja skattfrelsi þeirra við útgreiðslu. Því var samið um upprunaskattlagningu á öllum lífeysisgreiðslum hvort sem þær koma úr almannatryggingakerfinu eða lífeysissjóðum.

Í 23. gr. samningsins er ákvæði sem útilokar ákveðin félög frá gildissviði hans. Þar sem nú eru fyrirhugaðar töluverðar breytingar á skattalöggjöf landanna beggja var ákveðið að tilgreina ekki umræddar tegundir félaga í samningnum sjálfum, heldur skiptast á skjölum þar sem umrædd félög verða tilgreind áður en samningurinn tekur gildi.

Tekjur ríkissjóðs janúar-október		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Skatttekjur alls	10,9	7,3
Teikjuskattar	20,9	21,2
Tryggingagjöld	8,7	12,3
Eignarskattar	22,3	9,8
Veltuskattar	6,0	-0,5
Teikjur alls	10,6	7,4

Gjöld ríkissjóðs janúar-október		
12 mánaða breytingar, %	1999-2000	2000-2001
Almenn mál	13,6	4,6
Félagsmál	8,6	15,9
Atvinnumál	5,5	16,9
Vaxtagjöld	54,1	8,4
Önnur útgjöld	8,9	46,3
Gjöld alls	11,7	15,2

Greiðsluafkoma ríkissjóðs janúar-október		
M.kr.	2000	2001
Teikjur umfram gjöld	10379	-1231
Hr. lánsfjárfjölduður	9883	-2114
Afborganir lána	-34117	-22294
Br. lánsfjárfjölduður	-29230	-35660
Lántökur	28710	64105
Greiðsluafkoma	-522	28448

Ýmsar helstu hagtgildir		
12 mánaða br., %	2000	2001
Verðbólga-nóvember	4,5	8,1
Kjarnaverðbólga-nóv.	3,0	9,7
Launavísitala-október	7,8	9,1
Heildarvelta jan.-ágúst	8,6	12,3
Smásöluvelta jan.-ágúst	4,3	6,0
Atvinnuleysi - október	0,9	1,2